

MODEL ODREDAVA ZA ZAKONE KOJI SE ODNOSI NA
ORGANIZACIJE ZA OPĆU DOBROBIT

Copyright © 2002 International Center for Not-for-Profit Law – ICNL
All rights reserved

Nakladnik

International Center for Not-for-Profit Law
733 15th Street, NW Suite 420
Washington DC 20005, USA

Za nakladnika

DOUGLAS RUTZEN

Dizajn i prijelom

MIRKO BANJEGLAV

MODEL ODREDAVA

ZA ZAKONE KOJI SE ODNOSU NA
ORGANIZACIJE ZA OPĆU DOBROBIT

International Center for Not-for-Profit Law

SADRŽAJ

ZAKON O ORGANIZACIJAMA ZA OPĆU DOBROBIT	7
PRVO POGLAVLJE	7
DRUGO POGLAVLJE	11
TREĆE POGLAVLJE	15
ČETVRTO POGLAVLJE	17
PETO POGLAVLJE	19
ŠESTO POGLAVLJE	21
SEDMO POGLAVLJE	22
OSTALE ODABRANE ODREDBE POTREBNE ZA UČINKOVITO REGULIRANJE OOD-a	23
ZAKON O NEPROFITABILNIM ORGANIZACIJAMA (NPO-ima)	23
ZAKON O POREZIMA	25
UPRAVNI ZAKON	26
JAVNO PRIBAVLJANJE I SUBVENCije	26

ZAKON O ORGANIZACIJAMA ZA OPĆU DOBROBIT*

UVOD

Radi povećanja uloge organizacija za opću dobrobit (OOD-a) u društvu, promicanja njihovih aktivnosti u smjeru opće dobrobiti, očuvanja njihove pouzdanosti i jasnoće djelovanja, te pružanja smjernica vladi kako da se služi organizacijama za opću dobrobit u osiguravanju usluga za opću dobrobit pučanstva, Sabor (*parlament zemlje*) donosi sljedeće odredbe:

Dok neke države obično imaju uvod, druge ga nemaju. No, čak i ako takav običaj ne postoji, dobro bi došao uvod zakonu koji regulira potpuno novo područje ili područje koje nije regulirano desecima godina, kako bi predstavio predmet i temeljna načela koja se mogu primijeniti pri interpretaciji zakona.

Navedeni uvod temelji se djelomično na mađarskom zakonu o OOD-ima (1997. godine). Iako bi bilo dobro da je uvod sastavljen na način da potiče suradnju između vlade i OOD-a, općenito ne bi bilo primjereno zakonom naložiti da vlade formiraju takvu suradnju.

PRVO POGLAVLJE

OPĆE DEFINICIJE

Članak 1

Aktivnost za opću dobrobit

Aktivnost za opću dobrobit je svaka aktivnost koja podržava ili promiče opću dobrobit podržavajući ili potičući jedan ili više sljedećih stavaka:

* Ovaj dokument sastavila je skupina stručnjaka u Središnjoj i Istočnoj Europi koju je okupio Međunarodni centar za neprofitno pravo. On se može odnositi i na zemlje u drugim dijelovima svijeta.

- (a) amatersku atletiku
- (b) umjetnost
- (c) pružanje pomoći ili zaštite osobama s fizičkim ili mentalnim teškoćama
- (d) pružanje pomoći izbjeglicama
- (e) aktivnosti za dobrotvorne namjene
- (f) građanska ili ljudska prava
- (g) zaštitu kupaca
- (h) kulturu
- (i) demokraciju
- (j) ekologiju ili zaštitu okoliša
- (k) obrazovanje, obuku i prosvjeđivanje
- (l) suzbijanje diskriminacije zbog rase, etničke pripadnosti, vjere ili nekoga drugog zakonom zabranjenog oblika diskriminacije
- (m) suzbijanje siromaštva
- (n) zdravlje ili dobro fizičko stanje
- (o) očuvanje povijesti,
- (p) čovjekoljubivost i pomoć u nesrećama
- (q) zdravstvenu skrb
- (r) zaštitu djece, mladih i osoba koje žive u lošim uvjetima
- (s) zaštitu ili skrb o ozlijeđenim ili osjetljivim životinjama
- (t) smanjenje opterećenosti vlade
- (u) vjeru
- (v) znanost
- (w) društveno zajedništvo
- (x) društveni ili ekonomski razvoj
- (y) socijalnu skrb
- (z) svaku drugu aktivnost koju je odredio Odbor za opću dobrobit radi njenog podržavanja ili promicanja.

Navedeni popis sadrži, zapravo, sve aktivnosti za opću dobrobit priznate u jednoj ili više država Središnje i Istočne Europe, no niti jedan popis ne može biti sveobuhvatan. Ovaj popis može biti preopširan za pojedinu državu. Najvažnije je da se popis interpretira i primijeni na način da promiče aktivnosti koje su za dobrobit javnosti. Naravno, svaki bi popis aktivnosti za opću dobrobit trebao sadržavati potrebe, vrijednosti i tradicije države o kojoj se radi. Nadalje, niti jedan popis aktivnosti za opću dobrobit ne bi trebao biti zaključen, zbog toga što se potrebe i vri-

jednosti svakog društva mijenjaju i razvijaju. Vidi II. 1(z). Na posljétku, važno je napomenuti da su pokazatelji koji nas upućuju na to hoće li neka organizacija biti kvalificirana za dobivanje statusa Organizacije za opću dobrobit (OOD) ili ne, navedeni u čl. 2.4 i 2.5.

Članak 2 **Organizacija za opću dobrobit**

2.1 Organizacija za opću dobrobit (OOD) je svaka neprofitna organizacija (NPO) koja je:

- (a) registrirana prema (*važećim zakonima*);
- (b) organizirana i radi prvenstveno na način da sudjeluje u aktivnostima za opću dobrobit, kako je navedeno u čl. 1; te koja je
- (c) ovlaštena kao takva od strane Odbora za opću dobrobit.

Model odredaba podrazumijeva da su NPO-i definirani i da su navedeni u drugim zakonima, te da ti drugi zakoni uključuju i zabranu razdiobe dobiti. Najvjerojatnije je da će NPO-i biti ustanove ili udruženja. Moguće je, međutim, da pojedine države definiraju druge vrste osoba kao NPO-e (npr. institute, neprofitabilna društva). Nema potrebe da se bilo kojoj vrsti NPO-a uskrati mogućnost kvalificiranja kao OOD.

Organizacija je "ustrojena" prije svega radi opće dobrobiti, ako su ciljevi i aktivnosti koji su dopušteni dokumentima o njenom radu i ustrojstvu ograničeni posebice na aktivnosti za opću dobrobit. Organizacija "djeluje" prije svega radi opće dobrobiti ako su aktivnosti koje ona provodi prvenstveno aktivnosti za opću dobrobit. "Prvenstveno" može značiti više od 50% ili praktički u potpunosti, ovisno o kontekstu i zemlji. Ima više načina kojima se mjeri zadovoljava li se kriterij "prvenstveno" na način kako je navedeno u ovom članku (npr. količina izdataka, količina vremena osoblja, količina pogodnosti itd.). Precizna definicija i metoda mjerenja može biti navedena u zakonu svake određene države ili se taj zadatak može povjeriti Odboru za opću dobrobit. Bitno je napomenuti da je za definiranje i interpretaciju ovakvih termina potrebna specijalizirana komisija koja će nadgledati sektor OOD-a (za razliku od drugih mogućnosti, o kojima se govori u uputama za čl. 3 dolje).

2.2. Odluka o tome je li pojedina NPO organizirana i djeluje li prvenstveno na način da provodi aktivnosti za opću dobrobit, temelji se

na potvrdi o djelovanju NPO-a u tom smislu, te na provedenim aktivnostima, ako ih ima.

- 2.3. Kvalifikacija za status opće dobrobiti temeljit će se na činjenici pokazuju li djelovanje NPO-a, daljnja izvješća i druge informacije, uzeti u cjelini i s obzirom na sve činjenice i okolnosti, da je NPO organizirana i da djeluje prvenstveno na način da provodi aktivnosti za opću dobrobit.
- 2.4. Pri određivanju je li NPO organizirana i djeluje li prvenstveno na način da provodi aktivnosti za opću dobrobit, treba uzeti u obzir sljedeće činitelje:
 - (a) osiguravanje značajne dobrobiti
 - (i) širokoj javnosti ili
 - (ii) ciljanoj skupini korisnika, ako je
 - (A) ta skupina u nepovoljnoj situaciji u odnosu na cjelokupnu populaciju ili
 - (B) ako u osiguravanju posebnih pogodnosti za ciljanu skupinu postoji značajna korist za zajednicu;

Bitno je napomenuti da ovaj činitelj znatno ograničava OOD. To znači da nije dovoljno da organizacija provodi aktivnosti za opću dobrobit navedene u članku 1. Organizacija bi također trebala osiguravati značajne pogodnosti bilo širokoj javnosti ili ciljanoj skupini pod već navedenim uvjetima. Kombinirajući tako ovaj članak s člankom 1(x), na primjer, Odbor za opću dobrobit trebao bi utvrditi da se organizacija koja potiče ekonomski razvoj samo na prosperitetnom području ne može kvalificirati kao OOD, dok ona koja potiče ekonomski razvoj u regiji s teškoćama ili čak u cijeloj državi, ako se za cjelokupnu populaciju može smatrati da je u nepovoljnoj situaciji, može dobiti status OOD-a.

- (b) osiguravanje značajnih dobara i usluga za cijenu koštanja, ili ispod te cijene;
 - (c) sve ostale činitelje koji upućuju na to da je NPO organizirana i djeluje prvenstveno na način da provodi aktivnosti za opću dobrobit.
- 2.5. Činitelji koje treba uzeti u obzir pri utvrđivanju da NPO nije organizirana te da ne djeluje na način da prvenstveno provodi aktivnosti za opću dobrobit su sljedeći:

- (a) usmjerenost prema zatvorenoj ili na drugi način ograničenoj skupini korisnika, posebice onoj kojoj pripadaju osobe povezane, na neki način, s organizacijom ili njenim osobljem;
- (b) ako priroda i opseg ekonomskih aktivnosti NPO-a upućuju na to da se ne radi samo o proširenju neprofitabilnih ciljeva NPO-a, već da je on organiziran i djeluje ponajprije za komercijalne svrhe;

Cilj ovog činitelja jest osigurati da isključivo komercijalni posao ne dobije zaštitu statusa OOD-a. Međutim, ako gospodarske djelatnosti promiču ciljeve NPO-a usmjerene prema općoj dobrobiti, ne bi se trebali smatrati negativnima. Vidi članak 13 i popratna objašnjenja.

- (c) ako NPO redovito provodi prodaju dobara ili pružanje usluga po profitabilnoj cijeni; i

Prodaja dobara i pružanje usluga u većim količinama po cijeni koja donosi dobit često pokazuje da je taj NPO zapravo komercijalni posao.

- (d) ako NPO osigurava nerazumnu naknadu ili druge posebne pogodnosti svojim zaposlenicima ili drugim osobama povezanim s organizacijom.

Termini “razumno” i “nerazumno”, ili njima odgovarajući izrazi u istoj funkciji, često su definirani u drugim zakonima. Primjerice, u jednoj državi “nerazumna naknada” može značiti “naknada koja je za više od 30% veća od prosječne naknade u toj državi za osobe koje obavljaju slične poslove”.

DRUGO POGLAVLJE

ODBOR ZA OPĆU DOBROBIT

Članak 3 Opis i sastav

Odbor za opću dobrobit (Odbor) određen je ovim zakonom kao nezavisno upravno tijelo koje se sastoji od predstavnika vlade, zajednice OOD-a i javnosti.

Modelom odredaba određuje se Odbor za opću dobrobit. Odbor ima ovlasti odobrenja statusa, nadziranja i sankcioniranja. Odbor bi trebao primati godišnju dotaciju iz državnog proračuna potrebnu za izvršavanje svojih obveza. Glavni razlog udruživanja ovih različitih ovlaštenih tijela u specijalizirani odbor jest kvaliteta, kao i dosljednost donošenja odluka od strane članova odbora koji su stručnjaci za OOD.

Ostala tijela, koja mogu imati ovlasti odobrenja statusa, uključuju (1) sudove, (2) ministarstva određenih područja, svako ministarstvo unutar svog područja djelovanja (npr. zdravstva, prosvjete, športa), (3) jedno specifično ministarstvo (npr. pravosuđa). Ovlaсти nadziranja mogu imati (1) ministarstva određenih područja ili (2) jedno specifično ministarstvo. Međutim, nijedno od njih ne omogućuje takvu učinkovitost i dosljednost, te kvalitetu odluka, kakvu omogućuje specijalizirani odbor.

Upravni zakon određene države će, naravno, regulirati način utvrđivanja Odbora te njegovo djelovanje. U ovom modelu odredaba nisu spomenute mnoge, bitne značajke Odbora zbog toga što pojedinim zemljama odgovaraju različita rješenja. Primjerice, potrebno je točno odrediti veličinu Odbora. Općenito govoreći, Odbor bi trebao biti srednje velik [otprilike između šest (6) i dvanaest (12) članova], čime se omogućuje i dovoljan broj predstavnika različitih interesa i učinkovitost.

Također nije određen ni specifičan sastav Odbora, zaduženja pojedinih članova te način njihova odabira. I ovdje ima više mogućih rješenja. Potrebno je odabrati ono koje najbolje odgovara pojedinoj državi te ga uvrstiti u zakon o OOD-ima te države.

Moldavski Zakon o udruženjima (1996./97. godine) ima zanimljiv pristup veličini i sastavu Odbora. Moldavski se Odbor sastoji od devet (9) osoba, od kojih tri (3) imenuje Predsjednik, tri (3) parlament i tri (3) Vlada. Najmanje jedan od svake skupine od tri (3) imenovana člana mora biti predstavnik nekog OOD-a, a istovremeno ne smije biti zaposlen u državnoj službi niti u Vladinom uredu te ne smije biti zastupnik u parlamentu.

Prema nekim drugim pristupima u Odboru ne treba biti predstavnik parlamenta, već jednak broj vladinih predstavnika i predstavnika OOD-a. Koji god pristup se prihvati, u Odboru bi svakako trebao biti predstavljen OOD, bilo po sustavu imenovanja ili po sustavu demokratskog odabira kojim upravlja zajednica OOD-a. Prisutnost pred-

stavnika OOD-a sprječava donošenje represivnih i diskriminirajućih odluka te povećava povjerenje javnosti.

Dužina mandata članova Odbora općenito bi trebala biti između dvije (2) i šest (6) godina. To bi vrijeme trebalo biti dovoljno dugo da osigura iskustvo Odbora, no isto tako dovoljno kratko da spriječi stagnaciju i ustaljene interese. Mandati bi trebali biti tako usklađeni da osiguraju kontinuitet. Može se odrediti maksimalan broj koliko puta pojedini član može produžiti mandat.

Članak 4

Ovlaštenje za odobrenje statusa

- 4.1 Budući da je ovlašten za odobrenje statusa, Odbor:
 - (a) odobrava status OOD-a
 - (b) ukida status OOD-a u skladu s člankom 10
 - (c) vodi datoteku o potvrdi statusa OOD-a prema čl. 4.2-4.4
 - (d) izdaje obrasce, upute i model dokumenata te
 - (e) daje savjete i obuku OOD-ima.
- 4.2 Vođenje datoteke o potvrdi statusa OOD-a obavlja se u središnjem registru. Datoteka sadrži dokumente koje je dostavila svaka organizacija sa statusom OOD-a i popis svih organizacija koje imaju taj status.
- 4.3 Registar i datoteka potvrđuje svih organizacija sa statusom OOD-a, kao i onih kojima je taj status ukinut, moraju biti otvoreni za uvid javnosti u vrijeme uredovnih sati. Bilo koja osoba može zahtijevati, osobno ili putem pošte, kopiju bilo koje stavke iz registra ili bilo kojeg dokumenta iz datoteke potvrđuje. Za takve kopije ne smije se naplatiti više od razumne pristojbe. Tražena kopija, ili pisano rješenje koje objašnjava razloge zbog kojih je takav zahtjev odbijen, mora se dostaviti u roku od trideset (30) dana od dana predaje zahtjeva. Sve datoteke također mogu biti dostupne i na Internetu.
- 4.4 Svaka organizacija kojoj je oduzet status OOD-a briše se iz registra, no datoteka, uključujući i rješenje o ukidanju statusa, mora se zadržati i biti dostupna javnosti.

Članak 5 **Ovlaštenje za nadzor**

- 5.1 Kao tijelo ovlašteno za nadzor, Odbor je obavezan:
- (a) donositi propise i objašnjenja;
 - (b) nadzirati i osiguravati poštovanje ovog zakona, kao i propise Odbora;
 - (c) primati i pregledavati izviješća;
 - (d) u skladu s ograničenjima iz čl. 5.2, provoditi istragu o mogućem nepoštovanju ovog zakona i propisa od strane OOD-a pregledavajući njegove knjige, zapise, radne prostore, te aktivnosti u uobičajeno uredovno vrijeme;
 - (e) pružiti OOD-ima prikladnu potporu i poduku; te
 - (f) biti veza između OOD-a, vlade i Sabora kada se radi o području OOD-a.
- 5.2. OOD koji se istražuje u skladu s čl. 5.1 (d) može odbiti pristup svojim knjigama, zapisima ili radnim prostorima ako smatra da je istraga neprikladna, ili da predstavlja kršenje njegovih prava ili prava bilo koje druge osobe. Da bi nastavio s istragom, Odbor u tom slučaju mora tražiti nalog suda ili mjerodavnog sudskog tijela, koje ima pravnu moć da nametne sankcije za zloporabu istrage ili neopravdano odbijanje suradnje.

Ova se odredba, naravno, mora primijeniti u skladu s kaznenim i upravnim zakonom države.

Članak 6 **Ovlaštenje za sankcioniranje**

Nakon dostavljanja pisane opomene o nepoštovanju zakona i nakon što se pruži odgovarajuća prilika za ispravljanje učinjenih pogrešaka, Odbor, kao tijelo ovlašteno za sankcioniranje, može:

- (a) kazniti OOD novčanom kaznom u iznosu do (*određenog novčanog iznosa*) radi kršenja ili nepoštovanja odredbi ovog zakona;
- (b) kazniti OOD novčanom kaznom u iznosu do (*određenog novčanog iznosa*) radi kršenja ili nepoštovanja pravaovaljanog propisa Odbora; ili
- (c) suspendirati ili oduzeti status OOD-a u skladu s čl. 10.

TREĆE POGLAVLJE

ODREĐIVANJE STATUSA OOD-a

Članak 7

Dokumenti potrebni za datoteku

Svaka organizacija koja traži status OOD-a, obvezna je dostaviti Odboru sljedeće dokumente:

- (a) kopiju isprava o osnivanju i statuta;
- (b) kopiju svih isprava vezanih uz registriranje organizacije kao NPO-a; i
- (c) ispunjen obrazac prijave u kojem se navode:
 - (i) ciljevi za opću dobrobit, u skladu s kojima je OOD organiziran i djeluje;
 - (ii) sve glavne aktivnosti koje će OOD provoditi; i
 - (iii) sve gospodarske i političke aktivnosti koje OOD može provoditi.

Članak 8

Odobrenje statusa i odbijanje zahtjeva za odobrenja statusa

- 8.1 Odbor je obavezan izdati OOD-u pisanu potvrdu o statusu OOD-a ili pisano rješenje da se takav status odbija odobriti unutar šezdeset (60) dana od dana primanja zahtjeva za odobrenje statusa, osim ako Odbor s pravom zahtijeva, u pisanom obliku, daljnje podatke ili objašnjenja.
- 8.2 Nakon primitka daljnjih podataka ili traženih objašnjenja, Odbor je obavezan izdati ili pisano odobrenje statusa OOD-a, ili pisano rješenje da odbija odobriti takav status unutar:
 - (a) broja dana koji su preostali od prvobitnog roka od šezdeset (60) dana za izdavanje rješenja, ili
 - (b) deset (10) dana od primitka daljnjih podataka ili traženog objašnjenja, koji god da je duži rok.
- 8.3 Organizacija dobiva status OOD-a nakon primitka potvrde o odobrenju statusa.

- 8.4 Ako je zahtjev odbijen, Odbor je obavezan izdati, zajedno s pisanim negativnim rješenjem, također i detaljno pisano objašnjenje zašto je zahtjev odbijen.
- 8.5 Zahtjev se može odbiti samo iz nekog od sljedećih razloga:
- (a) Zahtjev za odobrenje statusa je procesno nepotpun;
 - (b) Organizacija koja upućuje zahtjev ne zadovoljava sve potrebne uvjete iz čl. 2; ili
 - (c) Organizacija koja upućuje zahtjev prekršila je jednom ili više puta:
 - (i) ovaj zakon;
 - (ii) neki drugi zakon; ili
 - (iii) propise.

Članak 9 **Ogluha na zahtjev za odobrenje statusa**

Ako Odbor ne donese rješenje o odobrenju statusa organizacije kao OOD-a prije isteka vremenskog roka navedenog u čl. 8, organizacija će automatski dobiti potvrdu o statusu OOD-a. U slučaju automatskog izdavanja potvrde o statusu, Odbor je obavezan izdati uobičajenu pisanu potvrdu o statusu OOD-a te se organizacija upisuje u registar na uobičajen način.

Članak 10 **Oduzimanje statusa**

- 10.1 OOD može u bilo koje vrijeme sama zahtijevati ukidanje statusa te uputiti Odboru zahtjev u kojem izjavljuje da je, u skladu s njenim pravilnikom, upravno tijelo donijelo odluku o prekidu statusa OOD-a.
- 10.2 Prema čl. 6 i 10.3, Odbor može suspendirati ili poništiti potvrdu o statusu OOD-a samo ako postoji dovoljno vjerodostojnih dokaza da je OOD ozbiljno prekršila jednom ili više puta:
- (a) ovaj zakon;
 - (b) neki drugi zakon; ili
 - (c) propise.

- 10.3. Odbor može suspendirati ili poništiti potvrdu o statusu OOD-a tek nakon što je uputio razumnu opomenu OOD-u i nakon što mu je pružio priliku da ispravi pogrešku zbog koje je Odbor odlučio suspendirati ili poništiti njegovu potvrdu o statusu OOD-a.
- 10.4 Oduzimanje statusa stupa na snagu u skladu s čl. 10.1 kada OOD sam dostavi zahtjev za ukidanje statusa OOD-a ili, prema čl. 10.2, kada Odbor izda organizaciji pisano poništenje takvog statusa.
- 10.5 Poništenjem statusa OOD-a ukidaju se sve povlastice OOD-a, ali se ne ukidaju njene obveze, uključujući one vezane uz novac i imovinu stečenu dok je organizacija imala status OOD-a, kao što se ne ukidaju niti zahtjevi za izvješća o takvom novcu ili imovini, ili bilo kojem vremenskom razdoblju u kojem je organizacija imala status OOD-a.

Na taj način OOD ne može poništenjem statusa izbjeći odgovornosti koje mu postavlja ovaj zakon. Bitno je napomenuti da poništenje statusa nikako ne utječe na status organizacije kao NPO, već samo na njen status kao OOD.

ČETVRTO POGLAVLJE

UPRAVLJANJE OOD-om

Članak 11 Upravno tijelo

- 11.1 OOD-om upravlja Upravno tijelo, koje se sastoji od najmanje pet (5) članova, od kojih tri (3) nisu međusobno u rodbinskoj vezi. Upravno tijelo OOD-a ima krajnju odgovornost za njen rad i financije. Ako Odbor ne odredi drugačije, članovi Upravnog tijela ne mogu biti nemjerodavne osobe, osobe mlađe od šesnaest (16) godina te osobe koje su bile osuđene za krivično djelo unutar deset (10) godina prije dana kada bi trebale početi raditi u Upravnom tijelu.
- 11.2 Upravno tijelo sastaje se najmanje jednom godišnje kako bi obavilo svoje dužnosti, uključujući pregled i potvrdu prihoda, rashoda, osobnih dohodaka, troškova u skladu s programom prethodne

godine, te predviđene prihode, rashode, osobne dohotke, troškove i programe za nadolazeću godinu.

11.3 Upravno tijelo OOD-a ne određuje:

- (a) svoje dužnosti u ovom članku; izbor svojih članova;
- (b) postupak kojim osnivački instrument ili Statut može biti izmijenjen; te
- (c) rješenja o spajanju ili razdvajanju OOD-a, te o ukidanju ili poništenju statusa OOD-a.

Članak 12

Nadzorno tijelo ili Komisija za kontrolu računa

12.1 OOD čiji ukupni prihodi prelaze (*određeni novčani iznos*) za posljednju zaključenu budžetsku godinu, mora imati također i Nadzorno tijelo ili Komisiju za kontrolu računa, čiji niti jedan član ne smije biti dužnosnik ili zaposlenik OOD-a. Nadzorno tijelo ili Komisija za kontrolu računa mora imati pristup svim poslovnim knjigama, zapisima i podacima u vezi s aktivnošću koju provodi organizacija te je obvezna odrediti, najmanje jednom godišnje, djeluje li organizacija u skladu sa zahtjevima zakona i osnivačkih dokumenata, Statutom i odlukama njenoga Upravnog tijela.

Valja napomenuti da je osnivanje Nadzornog tijela ili Komisije za kontrolu računa potrebno samo kod većih organizacija, kao i dodatna unutarnja kontrola njihovih aktivnosti i poslovanja.

12.2 Nadzorno tijelo ili Komisija za kontrolu računa obvezni su jednom godišnje izvijestiti Upravno tijelo o utvrđenom stanju. Ako Nadzorno tijelo ili Komisija za kontrolu računa otkrije veće nepravilnosti, koje, nakon razumne pisane obavijesti, Upravno tijelo ne izmijeni ili ne spriječi, obvezno je o tome izvijestiti nadležno vladino tijelo.

PETO POGLAVLJE

RAD OOD-a

Članak 13 Gospodarska djelatnost

OOD može provoditi gospodarske djelatnosti, no samo ako te gospodarske djelatnosti, nevezane uz aktivnosti za opću dobrobit, ne predstavljaju glavne aktivnosti OOD-a.

OOD može financirati aktivnosti za opću dobrobit od prihoda od gospodarske djelatnosti, tj. od prihoda od prodanih dobara i pruženih usluga. Popratne gospodarske djelatnosti – one koje unapređuju ciljeve za opću dobrobit organizacije – trebale bi biti dopuštene, zbog toga što su često gospodarske djelatnosti najučinkovitiji način provedbe aktivnosti za opću dobrobit. Mogu biti dopuštene također i neke gospodarske djelatnosti koje nisu vezane uz osnovni cilj OOD-a, posebice ako se dio dobiti koristi za potrebe aktivnosti za opću dobrobit koje provodi organizacija. Međutim, dopuštanje neograničenih gospodarskih djelatnosti koje nisu vezane uz osnovni cilj organizacije nije u skladu sa statusom OOD-a, te može dovesti do izbjegavanja plaćanja poreza ili nepravednu konkurenciju OOD-a u odnosu na profitabilni sektor.

Model odredaba dopušta OOD-u provedbu bilo kakvih legalnih gospodarskih djelatnosti, a u isto vrijeme i osigurava da nevezane gospodarske djelatnosti koje ta organizacija provodi, ne predstavljaju njenu glavnu djelatnost.

Članak 14 Javna politika i političke aktivnosti

14.1 OOD može slobodno provoditi istraživanja, obrazovanje, izdavanje i zastupanje u vezi s bilo kakvim pitanjima od javnog interesa, uključujući kritiku politike ili aktivnosti države, nekoga državnog dužnosnika ili tijela. Isto tako, može izraziti svoja stajališta o bilo kojem pitanju ili politici o kojoj se raspravlja, ili bi se to moglo, tijekom političke kampanje ili izbora.

- 14.2 OOD ne smije sudjelovati u prikupljanju sredstava ili u kampanji za podršku ili protiv bilo koje političke stranke ili kandidata za imenovanje ili na izborima za javno nadležstvo, niti može predložiti ili prijaviti kandidate na izborima za javno nadležstvo.

Snažna usmjerenost prema potpunoj slobodi izražavanja opravdava odsutnost bilo kakvog ograničenja u političkim govorima i zastupanju koje provodi OOD. Stajalište Modela odredaba je protiv korištenja izvora OOD-a za podršku političkih stranaka ili kandidata. Jedan od razloga za takvo stajalište jest sprječavanje izbjegavanja zakona koji reguliraju političke stranke i izbore. Međutim, nikako ne bi trebala postojati zabrana ili ograničenje prava OOD-a da javno zastupa ili da bude protiv bilo kakve stvari, da kritizira politiku ili poteze vlade, te da pruža informacije u prilog ili protiv određenih rješenja socijalnih pitanja.

Članak 15

Prikupljanje sredstava

Bilo koja osoba koja sudjeluje u javnom sakupljanju sredstava u ime OOD-a obvezna je, na zahtjev bilo koje osobe od koje se traže sredstva, pokazati da je ta organizacija registrirana kao OOD i dati točan opis njenih ciljeva, postotak prihoda koji je utrošen na opće troškove i troškove za aktivnosti sakupljanja sredstava, kao i ovlaštenje te osobe za provedbu sakupljanja sredstava u ime organizacije.

Cilj ove odredbe jest osigurati da članovi javnosti od kojih se traži doprinos OOD-u imaju pristup podacima koji su bitni za donošenje odluke hoće li dati svoj prilog. Pristup iz članka 15 izbjegava troškove, odgodu i traženje najamnine, što je obično karakteristično za državni sustav izdavanja dopuštenja.

Članak 16

Poslovne knjige i zapisi

Svaka OOD je obvezna točno i potpuno voditi poslovne knjige i zapise svih financijskih aktivnosti u skladu s prihvaćenim knjigovodstvenim standardima te je obvezna prihvatiti razumnu politiku čuvanja zapisa, kako u pogledu financijskih, tako i u pogledu nefinancijskih poslovnih knjiga i zapisa.

Bilo bi dobro da Odbor za opću dobrobit odredi pravila o čuvanju zapisa, knjigovodstvene standarde, obrasce i upute.

Članak 17 **Zahtjev za kontrolu računa**

Za OOD čiji prihodi prelaze (*određeni novčani iznos*) za posljednju zaključenu budžetsku godinu, mora postojati nezavisna kontrola njegovih financija.

ŠESTO POGLAVLJE

PODNOŠENJE IZVIJEŠĆA OOD-a

Članak 18 **Općenito izvještavanje i potrebna jasnoća**

- 18.1 OOD čiji prihodi prelaze (*određeni novčani iznos*) za posljednju zaključenu budžetsku godinu obvezan je dostaviti izviješće o aktivnostima i financijama Odboru i nadležnim financijskim vlastima. Ta izviješća također moraju, na upit, biti dostupna javnosti za razumnu naknadu.
- 18.2 OOD koji prema članku 16 mora imati kontrolu računa, obvezan je dostaviti kopiju kontrole računa kao sastavni dio financijskog izviješća.

Za razvoj i porast sektora OOD-a bitno je ne preopteretiti male OOD-e preobilnim izviješćima. Stoga prema Modelu odredaba vrlo male OOD nisu obvezne dostavljati izviješća izvan same organizacije, a samostalno izviješće o kontroli računa obvezatno je samo za vrlo velike OOD-e. Oblik i sadržaj tih izviješća odredit će propisi Odbora.

SEDMO POGLAVLJE

RAZNE ODREDBE

Članak 19 Likvidacija

- 19.1 U slučaju likvidacije pravne osobe sa statusom OOD-a, bilo da likvidaciju ta pravna osoba traži sama ili netko drugi, Upravno tijelo OOD-a obvezno je dostaviti plan likvidacije Odboru za opću dobrobit. Taj plan trebao bi sadržati odredbe koje će osigurati da se sredstva koja ostanu nakon pokrivanja svih potraživanja i obveza dodijele nekom drugom OOD-u kako bi se iskoristila za istu svrhu kojoj su bila namijenjena i kod likvidiranog OOD.
- 19.2 Raspodjela sredstava smije se provoditi samo u skladu s planom likvidacije kojeg je prihvatio Odbor i nikako drugačije.

Članak 20 Utjecaj na druge zakone

Ovaj zakon poništava (*navesti zakone koji se poništavaju*).

Članak 21 Datum stupanja na snagu i prijelazno razdoblje

Ovaj zakon stupa na snagu (*navesti datum*). Organizacije koje su unutar godine dana prije njegova stupanja na snagu imale sličan ili jednak status OOD-a, imaju pravo uputiti zahtjev za potvrdu o statusu OOD-a unutar godine dana od dana stupanja na snagu ovog zakona. Ako takva organizacija ne uputi zahtjev za potvrdu o statusu prema ovom zakonu niti nakon posebne pisane obavijesti da to učini, nakon što prođe razuman rok u kojem bi to mogla učiniti, ona gubi status OOD-a ili bilo koji sličan ili jednak status trideset (30) dana nakon isteka roka navedenog u posebnoj pisanoj obavijesti, osim ako do tada nije dostavila zahtjev za potvrdu o statusu.

OŠTALE ODABRANE ODREDBE POTREBNE ZA UČINKOVITO REGULIRANJE OOD-a

ZAKON O NEPROFITABILNIM ORGANIZACIJAMA (NPO-ima)

Odbijanje registriranja

Registriranje može odbiti (*tijelo koje obavlja registriranje*) ako je ime pripremljeno za organizaciju identično imenu neke od već registriranih organizacija, ili bilo koje druge pravne osobe ili tijela, javnog tijela, ili je sličnost tolika da bi ih javnost u (*državi*) pomiješala.

Stoga, bez dopuštenja vlasnika imena, organizacija se ne može registrirati pod imenom Vaclav Havel, Coca Cola ili Udruženje ministarstva pravosuđa.

Zaštitne odredbe kada nije moguće okupiti kvorum

1. Ako organizacijom upravljaju njeni članovi, ako nakon prikladne obavijesti nema dovoljno članova Organizacije za kvorum na zakazanom godišnjem generalnom sastanku članova, šalje se druga obavijest za sastanak koji će se održati u razumno vrijeme i na razumnom mjestu, ali ne ranije od deset (10) dana kasnije. Broj članova prisutnih na tom ponovno zakazanom sastanku predstavljat će kvorum za vođenje svih poslova za koje nije potreban poseban kvorum.
2. Ako organizacijom upravlja Upravno tijelo, a ne njeni članovi, te ako zbog smrtnog slučaja, nemogućnosti, ostavke ili neke druge više sile nije moguće okupiti kvorum za sastanak Upravnog tijela, kvorum će predstavljati članovi koji su prisutni na sastanku zakazanom u razumno vrijeme i na razumom mjestu nakon prikladne obavijesti, samo radi odabira dovoljnog broja novih upravitelja, kako bi za vođenje ostalih poslova postojao kvorum.

Obveze dužnosnika, članova Upravnog tijela i zaposlenika

1. Dužnosnici, članovi Upravnog tijela i zaposlenici NPO-a obvezni su:
 - (a) pažljivo, marljivo i razborito obavljati svoje obveze prema organizaciji
 - (b) biti privrženi organizaciji
 - (c) čuvati povjerljivost podataka i informacija o organizaciji koji nisu za javnost
 - (d) paziti da se u organizaciji provodi zakon koji se na nju odnosi, te da se poštuje njezin Statut, pravila i propisi.
2. Dužnosnici, članovi Upravnog tijela i zaposlenici OOD-a ne mogu se osobno teretiti radi dugova ili obveza OOD-a, ali svaki od njih osobno odgovara OOD-u ili nekoj trećoj oštećenoj stranki radi namjernog zanemarivanja svojih dužnosti ili vrlo nemarnog njihovog obavljanja.

Zabrana osobnih naknada

Sredstva, zarada i dobit NPO-a koriste se za ciljeve NPO-a te se ne smiju raspodijeliti, izravno ili neizravno, nekoj osobi. Ovaj paragraf ne odnosi se na povrat sredstava za razumne troškove ili razumnju naknadu nekoj osobi za rad u korist NPO-a.

Sukob interesa

1. Sukob interesa podrazumijeva bilo kakav interes, cilj ili namjeru osobe koja nije u skladu s interesima, ciljevima ili namjerama NPO-a.
2. Ako neka osoba u službi, ili na funkciji u NPO-u, uključujući dužnosnike, članove Upravnog tijela ili zaposlenike NPO-a, ima sukob interesa, obvezna je iznijeti prirodu i moguće učinke tog sukoba interesa Upravnom tijelu NPO-a.
3. Osim navedenoga pod točkom (2), osoba koja ima sukob interesa ne smije sudjelovati u raspravi ili donošenju odluka o bilo kakvom predmetu koji se tiče NPO-a, a u vezi s kojim ima sukob interesa.

4. Nije dopuštena nikakva transakcija između NPO-a i organizacije s kojom je povezan, ili između NPO-a i njegovih dužnosnika, članova Upravnog tijela ili zaposlenika, osim ako Upravno tijelo, nakon razumnog ispitivanja, odluči da je ta transakcija u najboljem interesu organizacije, pravedna i razumna za nju, te da, u danim okolnostima i uz razuman napor, nije postojao povoljniji način za organizaciju.

ZAKON O POREZIMA

Porez na dohodak

OOD je oslobođen plaćanja poreza na svoj cjelokupni dohodak.

Prema ovoj odredbi, na dohodak OOD-a od pristojbi, donacija, subvencija, ugovora s vladom ili članarine, ne plaća se porez. Osim toga, ne plaća se porez niti na dohodak OOD-a od ekonomskih aktivnosti.

Carinske povlastice

Na robu, pomoć i opremu koju OOD uvozi te (i) konzumira u sklopu aktivnosti za opću dobrobit, (ii) upotrebljava u razdoblju ne kraćem od tri (3) godine za aktivnosti za opću dobrobit ili (iii) besplatno dijeli u sklopu aktivnosti za opću dobrobit, ne plaća se carina.

Povlastice za donacije

1. Donacije ili doprinosi fizičkih ili pravnih osoba OOD-u koji se bavi isključivo aktivnostima za opću dobrobit, ili oni čija je upotreba ograničena na aktivnosti za opću dobrobit, odbijaju se od oporezivog dohotka u obračunu poreza na dohodak u visini do:
 - (a) pedeset (50) posto od oporezivog dohotka za fizičke osobe; te
 - (b) deset (10) posto od oporezivog dohotka za pravne osobe.

Neke države odobravaju fizičkim osobama odbitak od poreza za doprinose OOD-ima u visini do 100% od njihovog dohotka, dok druge do-

puštaju iznos odbitka u vrlo malom postotku. Fizičkim osobama je teško izdvojiti velike poklone, kao što su pokloni koji bi mogli predstavljati dotaciju ili veće pogodnosti za OOD-e, osim ako je ograničenje prilično velikodušno. Pedeset posto je srednji pristup koji će potaći donatore da potpomažu aktivnosti za opću dobrobit. Vrlo malo kompanija doprinosi u visini od više od deset posto svoje zarade za OOD-e pa je stoga predloženo ograničenje prikladno.

2. Ukupan odbitak od poreza za donatora umanjuje se za vrijednost dobara i usluga koje je donator primio za uzvrat za svoj prilog.

UPRAVNI ZAKON

Pravo žalbe

Na rješenje Odbora, uključujući odbijanje zahtjeva organizacije za status OOD-a, nametanje sankcija ili oduzimanje statusa, ali ne ograničavajući se samo na takva rješenja, može se uputiti žalba sudu mjerodavnog sudskog tijela, koji je obvezan ispitati činjenične i pravne osnove za odluku Odbora, ili za predloženu odluku.

JAVNO PRIBAVLJANJE I SUBVENCije

Organizacije nisu neprikladne za sudjelovanje u javnom pribavljanju zbog svog statusa OOD-a. Neka područja pribavljanja mogu se rezervirati isključivo za OOD-e. Mogu se uvesti posebne subvencije za OOD-e kada cilj vlade nije siguran ili se ne može odmah na početku precizno definirati.

International Center for Not-for-Profit Law

733 15th Street, NW Suite 420
Washington DC 20005, USA

Tel.: 202-624-0766

Fax: 202-624-0767

Web: www.icnl.org

E-mail: infoicnl@icnl.org

International Center for Not-for-Profit Law

C.E.E. Regional Office

Apáczai Csere János u. 17
Budapest 1052, Hungary

Tel.: (36 - 1) 318 69 23

Fax: (36 - 1) 266 14 79

E-mail: icnl@pronet.hu